

BRISK®
BRISK Tábor akciová společnost

Zapalovací svíčky

TECHNICKÝ MANUÁL

Tento technický manuál je určen pro potřebu techniků a prodejců zapalovacích svíček vyráběných firmou BRISK Tábor a.s.
Slouží k vysvětlení základních vztahů mezi jednotlivými vlivy působícími na zapalovací svíčky v provozu.

Obsah

- 1 Zapalovací svíčka - **funkce**
- 2 Zapalovací svíčka - **požadavky**
- 3 Zapalovací svíčka - **podmínky pro správnou funkci**
- 4 Zapalovací svíčka - **tepelné vlastnosti**
- 5 Zapalovací svíčka - **elektrické vlastnosti**
- 6 Zapalovací svíčka - **konstrukce jiskřiště**
- 7 Zapalovací svíčka - **správná montáž**
- 8 Zapalovací svíčka - **diagnostika závad**
- 9 Zapalovací svíčka - **systém značení**
- 10 Zapalovací svíčka - **údržba**

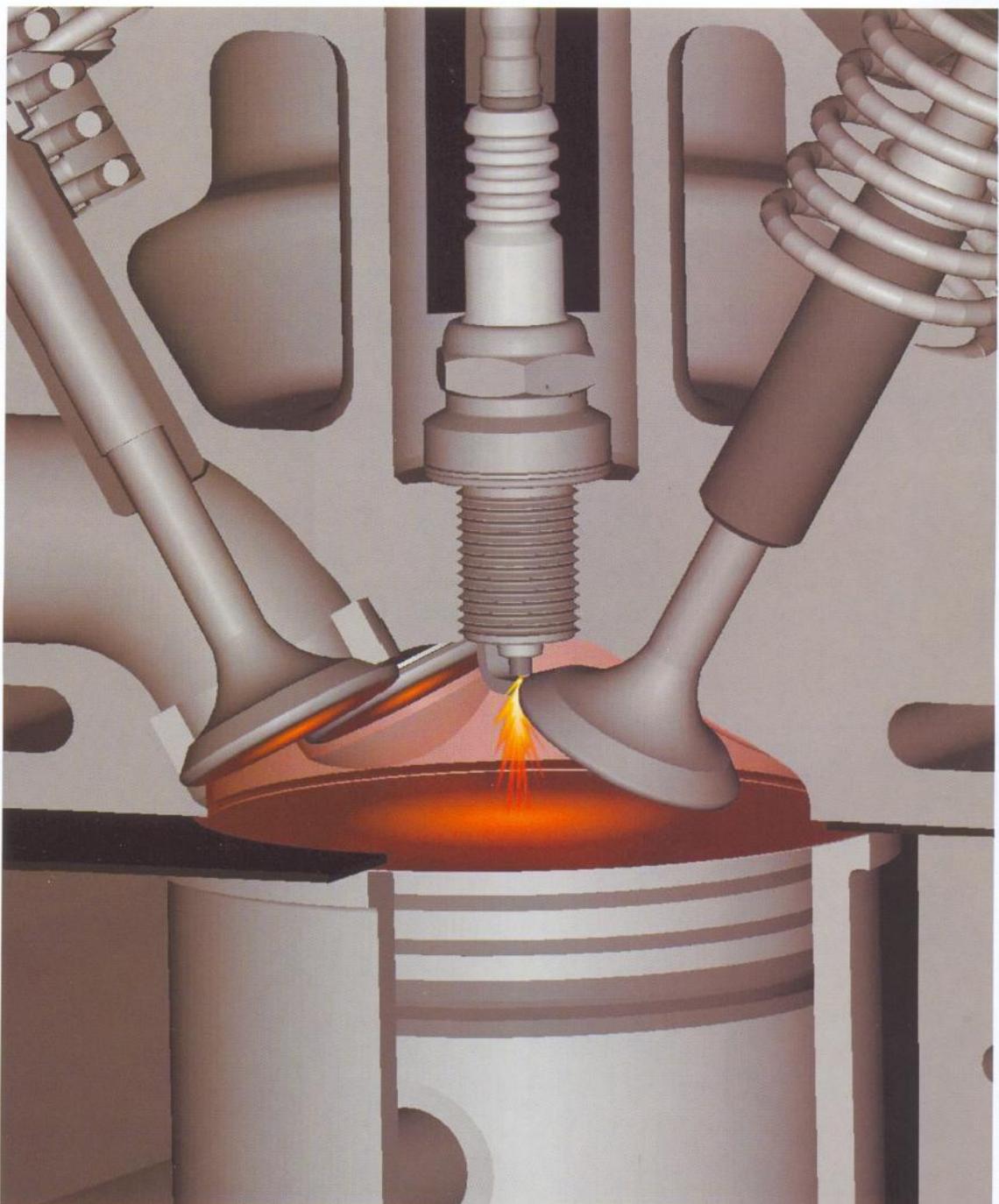
Zapalovací svíčka

Funkce

Zapalovací svíčka je zařízení umístěné v hlavě válce motoru s vnitřním spalováním pracujícím na principu zážehového zapálení směsi vzduchu a paliva.

Zapalovací svíčka je závitem spojena s hlavou válce. Činná část zasahuje do spalovacího prostoru motoru. Horní část slouží k zajištění přívodu vysokého napětí ze zapalovacího systému na jiskřiště zapalovací svíčky.

Základní funkce zapalovací svíčky je zapálení směsi vzduchu a paliva ve spalovacím prostoru motoru v přesně daném okamžiku.

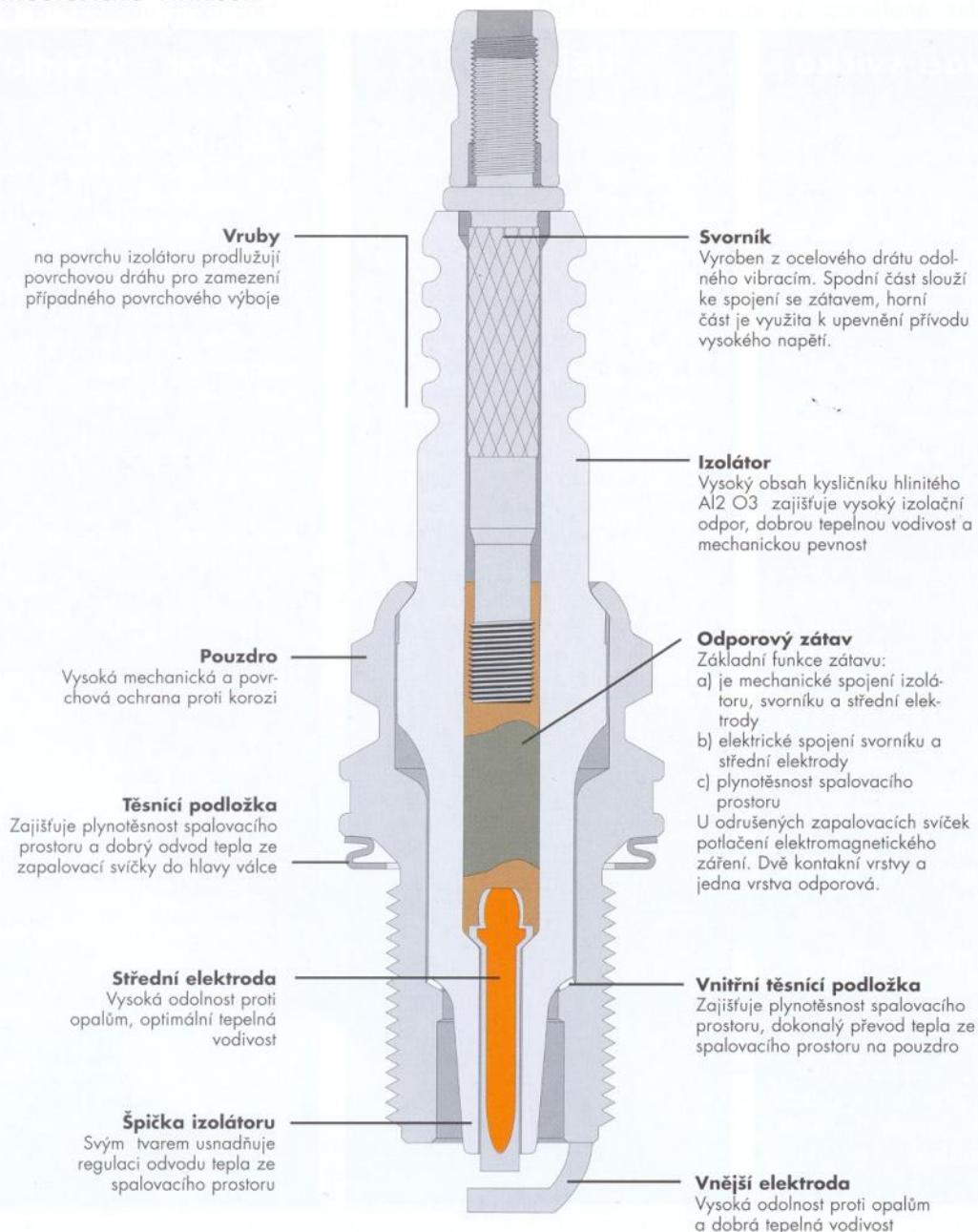

Zapalovací svíčka

Požadavky

Zapalovací svíčka musí být zkonstruována tak, aby spolehlivě odolávala:

- **vysokému tepelnému namáhání**
- **elektrickému napětí**
- **mechanickému namáhání**
- **vibracím**
- **náhlým změnám teploty**
- **chemickým vlivům ve spalovacím prostoru**
- **erozi při vysokých teplotách**
- **úsadám hoření**
- **atmosférické vlhkosti**

Zapalovací svíčka Požadavky

Zapalovací svíčka

Podmínky pro správnou funkci

Pro optimální funkci zapalovací svíčky musí být zabezpečeny tyto podmínky:

Zapalovací svíčka

- dostatečná elektrická izolace mezi kladnou a zápornou elektrodou zapalovací svíčky. Nesmí docházet ke zkratům, probití nebo svodům elektrické energie
- odvod tepla z činné části zapalovací svíčky do hlavy válce musí zajistit dostatečnou elektrickou izolaci špičky izolátoru a předejít předzápalům
- dokonalé spojení zapalovací svíčky a hlavy válce. Těsnost spalovacího prostoru, odvod tepla ze spalovacího prostoru a možnost výměny zapalovací svíčky
- odpovídající vzdálenost mezi elektrodami korespondující s energií dodávanou zapalovacím systémem, kompresí směsi ve válci a opaly elektrod
- správné umístění jiskřiště zapalovací svíčky ve spalovacím prostoru tak, aby šíření čela plamene bylo rychlé, ale nezpůsobovalo detonační hoření nebo nedokonalé zapálení směsi vzduchu a paliva

Uživatel

- používání vozidla běžným způsobem. Např.: nenechávat vozidlo běžet na volnoběžné otáčky motoru několik minut zbytečně apod.
- osazovat motory vozidel správným typem zapalovacích svíček. Důležité jsou zástavbové rozměry, tepelná hodnota, elektrodová vzdálenost, umístění jiskřiště ve spalovacím prostoru a odrušení
- včasná výměna zapalovacích svíček po ujetí předepsaného počtu kilometrů

Motor - vozidlo

- dodávat dostatečnou energii ze zapalovacího systému na zapalovací svíčku při všech provozních režimech chodu motoru
- připravit před zapálením vhodně promísenou směs vzduchu a paliva v co nejoptimálnějším poměru k daným provozním podmíinkám
- dobrý technický stav motoru zejména:
  - a) dostatečný kompresní tlak
  - b) přesné časování
  - c) přesné seřízení zapalovacího a palivového systému
  - d) nepronikání mazacího oleje do spalovacího prostoru
  - e) dostatečná izolace přívodu vysokého napětí
  - f) dobrá tepelná bilance chlazení motoru
  - g) nepoškozené zařízení pro obohacení směsi vzduchu a paliva při startu a akceleraci
  - h) správně fungující snímače, související s časováním zapalování a tvorbou směsi vzduchu a paliva

Tepelná charakteristika

Základní podmínky pro zajištění dokonalé funkce zapalovací svíčky jsou:

- A. Dostatečná elektrická izolace mezi střední a vnější elektrodou**
- B. Vyvážená bilance příjmu a odvodu tepla zapalovací svíčky zasahující do spalovacího prostoru**

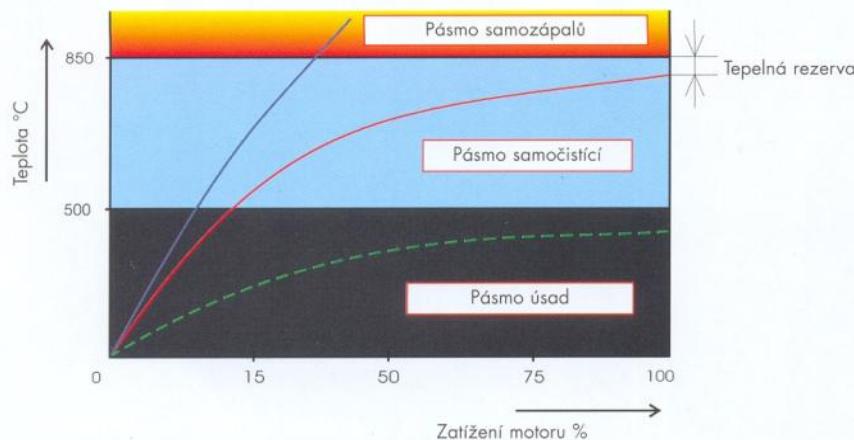
Pro zajištění dostatečného odizolování střední a vnější elektrody v oblasti špičky je nutné zkonstruovat zapalovací svíčku tak, aby v běžných provozních podmínkách vydržela co nejdélší dobu v tepelném rozmezí teplot 500 - 850 °C.

Při teplotě pod 500 °C vlivem spalování paliva ulpívají na povrchu špičky izolátoru elektricky vodivé úsady hoření, které snižují izolační odpor zapalovací svíčky. Pracuje-li špička izolátoru při teplotě nižší než 500 °C nachází se v pásmu úsad.

Při teplotě nad 850 °C má špička izolátoru tendenci samovolně zapalovat v předstihu směs paliva a vzduchu připravenou ve válci motoru. Dalším stlačováním již zapálené směsi vzniká vysoká teplota, která může velmi vážně poškodit zapalovací svíčku nebo i motor vozidla. Této oblasti říkáme pásmo samozápalů.

Oblasti mezi těmito limitními teplotami říkáme pásmo samočištění a to proto, že při teplotě špičky izolátoru mezi 500 a 850 °C jsou již vzniklé úsady hoření spáleny a nové úsady při této teplotě nevznikají nebo okamžitě shoří při dotyku se špičkou izolátoru.

Vliv teploty špičky izolátoru na správnou volbu tepelné hodnoty zapalovací svíčky

---- A. příliš studená zapalovací svíčka pro daný motor

— B. vhodná zapalovací svíčka pro daný motor

— C. příliš teplá zapalovací svíčka pro daný motor

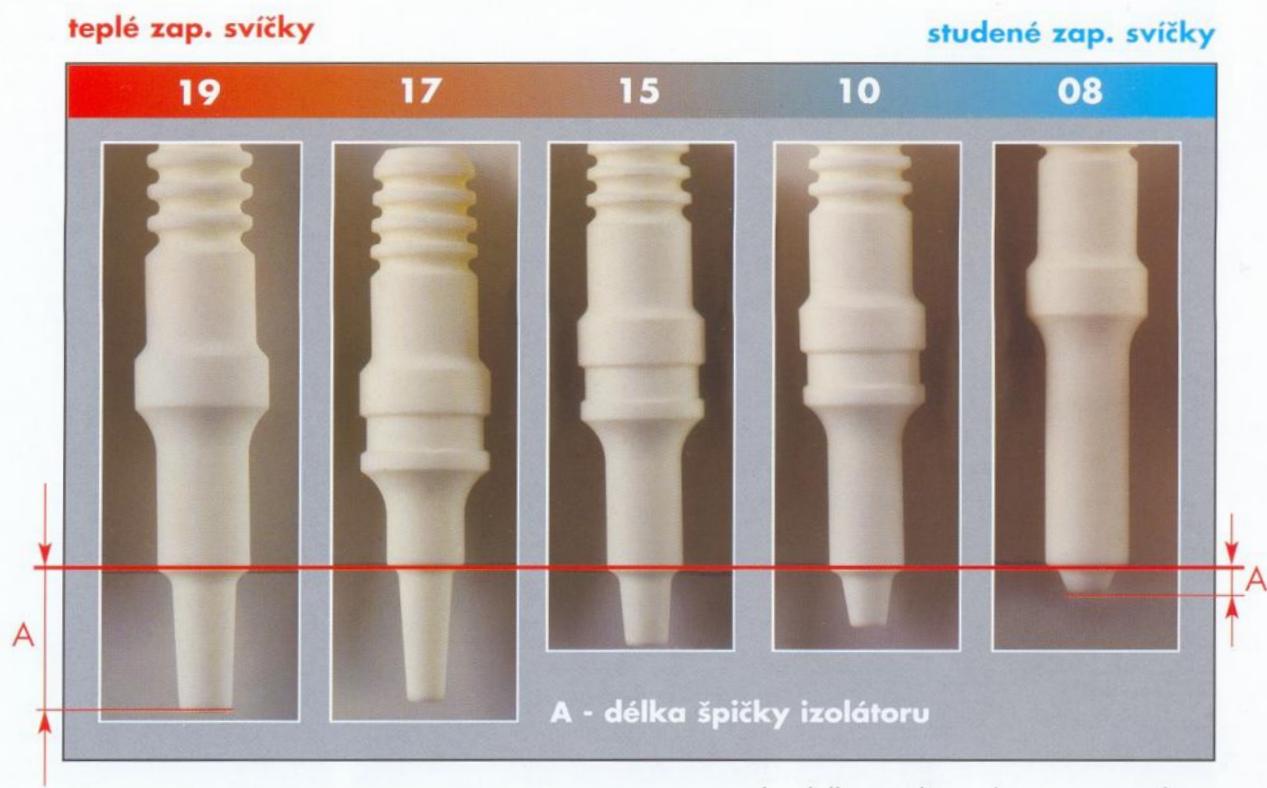
Tepelná charakteristika

Tepelná charakteristika

Různé motory produkují různá množství tepla. Pro udržení teploty špičky izolátoru v rozmezí 500 - 850 °C je proto nutné vyrábět řadu zapalovacích svíček s odlišnými tepelnými vlastnostmi. Jiné teplené vlastnosti musí mít zapalovací svíčka pro málo výkonné motory a jiné jsou vyžadovány od závodních motorů s vysokým litrovým výkonem.

Tepelné vlastnosti můžeme ovlivňovat zejména regulací tepla přijímaného špičkou izolátoru a tepla odváděného ze špičky izolátoru do hlavy válců. Toho lze dosáhnout zejména odstupňováním délek špiček izolátoru a použitím různě tepelně vodivého materiálu střední elektrody.

Pro rozlišení zapalovacích svíček s různými tepelnými vlastnostmi se používá stupnice tepelných hodnot, které jsou vyjádřeny číselnou formou. V systému značení Brisk je nejteplejší zapalovací svíčce s nejdelší špičkou izolátoru přiřazeno číslo 19 a naopak nejstudenější zapalovací svíčce s nejkratší špičkou izolátoru číslo 08.

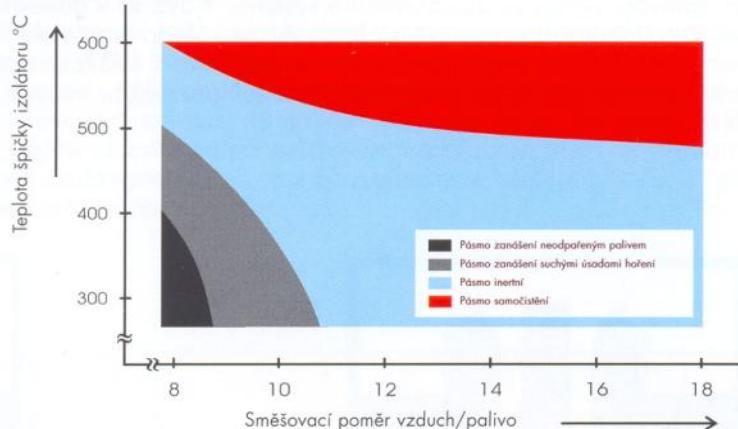

Vliv délky špičky izolátoru na tepelnou hodnotu zapalovací svíčky

Tepelná charakteristika

Pásma zanášení a samočištění v závislosti na poměru vzduchu a paliva a na teplotě špičky izolátoru

Také na zapalovací svíčku, správně zvolené tepelné hodnoty působí procesy zanášení a samočištění špičky izolátoru. Usazování úsady hoření na špičce izolátoru je způsobeno nedokonalým spalováním, z důvodu „bohaté“ směsi vzduchu a paliva. Na druhé straně nanesené úsady hoření shoří, když se teplota špičky izolátoru zvýší nad 500 °C.

Pásma zanášení neodpařeným palivem – v tomto pásmu se zapalovací svíčky nejvíce zanášejí. Směšovací poměr paliva a vzduchu je zde nízký (bohatá směs). Rozptýlení (atomizace) paliva je malá a palivo hoří ve svém kapalném stavu. Tvorba úsad hoření je značná. Navíc špička izolátoru je vlhká od neodpařeného paliva. Snižující se izolační odpor špičky izolátoru má za následek občasné selhání zapálení. Studené starty a časté rozjízdění vozidla v chladném počasí urychlují zanášení špičky izolátoru.

Pásma zanášení měkkými úsady – běh motoru vozidla na volnoběžné otáčky nebo jeho malé zatížení způsobuje usazování měkkých (suchých) úsad hoření na špičce izolátoru i když palivo nehoří v kapalném stavu.

Pásma inertní – v tomto pásmu nedochází ani k usazování úsad hoření na špičce izolátoru, ani k samočištění. Úsady se neusazují na povrchu špičky izolátoru ani když teplota špičky poklesne pod 500 °C. Nová zapalovací svíčka se nezanáší a již zanesená svíčka se nevyčistí.

Pásma samočištění – v tomto pásmu nanesené úsady hoření na špičce izolátoru shoří a izolační pevnost špičky izolátoru se vrátí na běžnou hodnotu. Posunutí do samočisticího pásmá se obvykle odehrává při akceleraci a při vyšších rychlostech vozidla.

zanesení neodpařeným palivem

zanesení suchými úsady hoření

samočištění

Stanovení tepelné hodnoty zapalovací svíčky

Při provozu motoru je zapalovací svíčka zahřívána na určitou teplotu. Nejvyšší teplota je na konci špičky izolátoru. Tepelná bilance mezi příjemem a odvodem tepla ze zapalovací svíčky je definována tzv. tepelnou hodnotou zapalovací svíčky. Parametrem tepelné hodnoty je tzv. samozápalná hodnota. Měří se speciálním měrným motorem postupným zvyšováním přeplňovacího tlaku až do vyvolání samozápalu zapalovací svíčky. Samozápalys jsou indikovány pomocí ionizační metodou a dále zpracován systémem řízení se zpětnou vazbou na řízení motoru. Tepelné zatížení se vyjadřuje jednotkami IMEP (Indicated Mean Effective Pressure lb/in²).

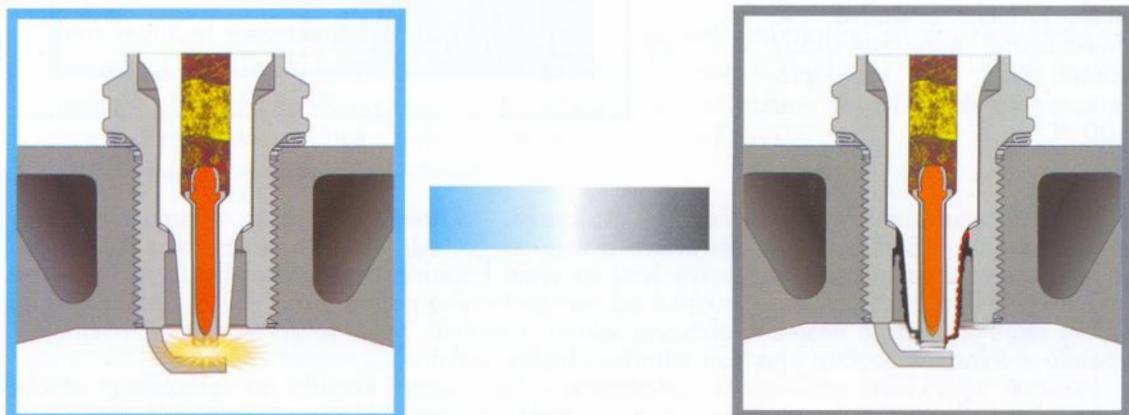
Stanovení osazení motoru zapalovacími svíčkami

Osazovací zkouška konkrétního motoru se provádí zařízením, umožňujícím snímání samozápalů, při zvyšování předstihu zapalování, při zatížení motoru. Tím je zkoumána rezerva tepelné hodnoty zapalovací svíčky na konkrétním motoru. Součástí osazovacích zkoušek bývá i zkouška startovatelnosti v mrazící komoře a provozní zkoušky.

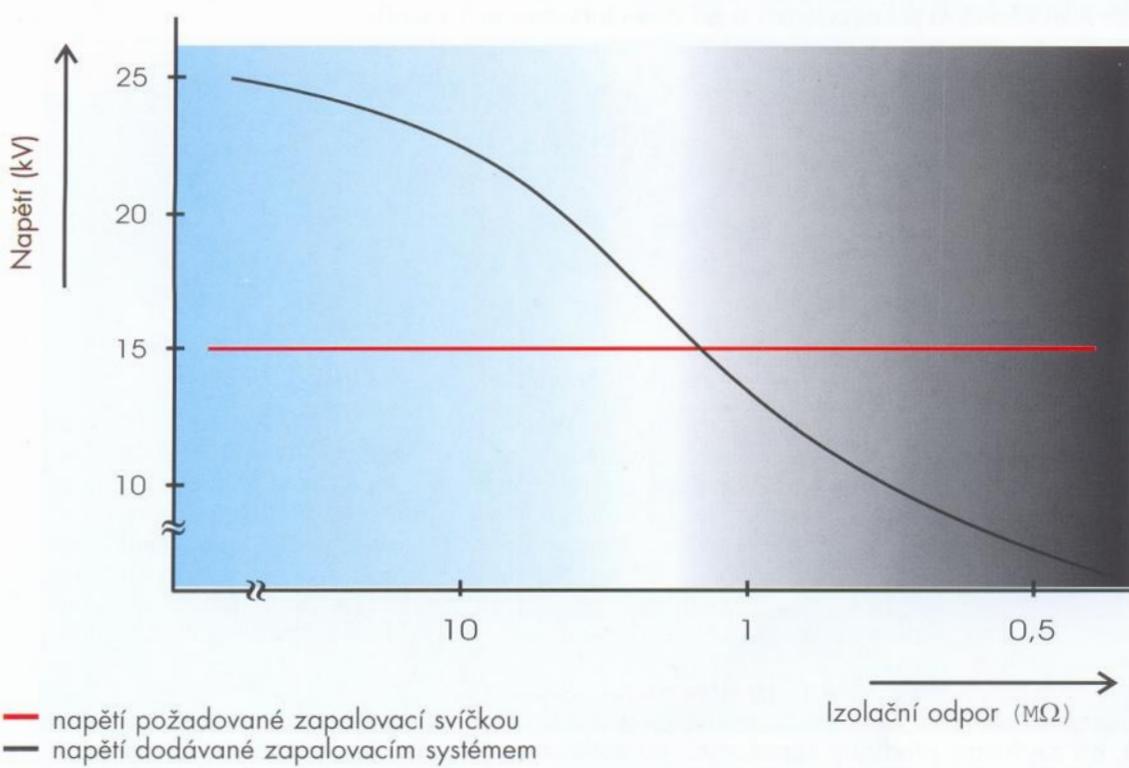
Elektrická charakteristika

Elektrická charakteristika

Zanesení povrchu špičky izolátoru úsadami hoření snižuje elektrický **izolační odpor**. Při poklesu izolačního odporu dochází zároveň k poklesu elektrického napětí dodávaného na zapalovací svíčku ze zapalovacího systému. Když se v důsledku silného zanesení špičky izolátoru sníží izolační odpor až po hodnotu, kdy dodávané elektrické napětí ze zapalovacího systému je nižší než napětí požadované zapalovací svíčkou, dojde k vynechání přeskoku jiskry mezi elektrodami zapalovací svíčky a k selhání funkce motoru.

Snížení izolačního odporu vlivem svodů elektrické energie na povrchu špičky izolátoru

Elektrická charakteristika

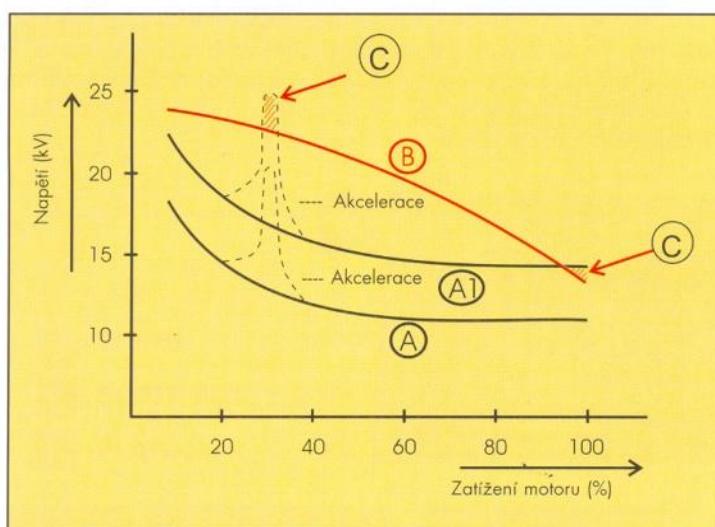
Elektrické napětí požadované zapalovací svíčkou a elektrické napětí dodávané zapalovacím systémem

K tomu, aby mezi elektrodami zapalovací svíčky mohlo dojít k výboji, je třeba dodat zapalovacím systémem elektrické napětí určité hodnoty.

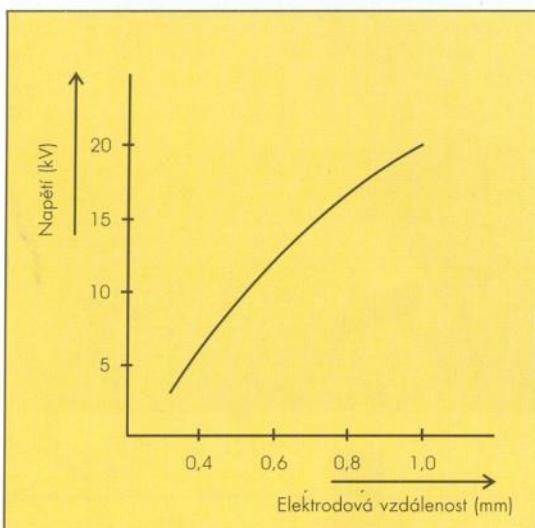
Když požadavek zapalovací svíčky na napětí dodávané zapalovacím systémem překročí jeho možnosti, nedojde k přeskoku elektrické energie na jiskřiště. Obecně platí, že požadavek zapalovací svíčky na elektrické napětí se zvětšuje při zvětšování vzdálenosti mezi elektrodami a při akceleraci. Elektrické napětí dodávané zapalovacím systémem se snižuje při startu, při nízkých teplotách okolí a při vysokých otáčkách motoru.

Vztah mezi dodávaným elektrickým napětím zapalovacím systémem a požadavkem zapalovací svíčky

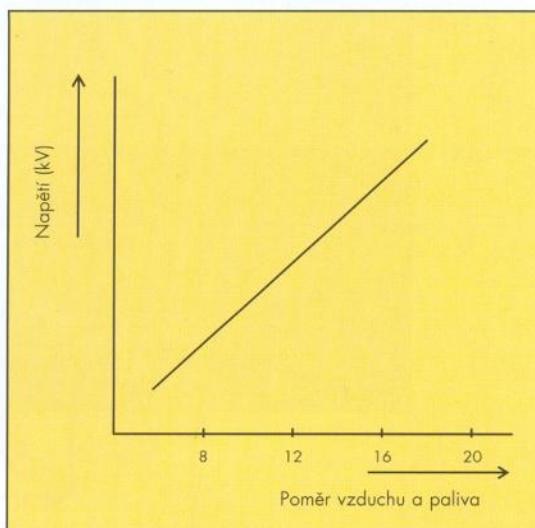
- A. napětí požadované zapalovací svíčkou (nová)
- A1. napětí požadované zapalovací svíčkou (použitá)
- B. napětí dodávané zapalovacím systémem
- C. nedostatečné napětí dodávané zapalovacím systémem

Vztah mezi elektrodotovou vzdáleností a požadavkem zapalovací svíčky na napětí

Vztah mezi poměrem vzduchu a paliva a požadavkem zapalovací svíčky na napětí

Zapalovací svíčka **Konstrukce jiskřiště**

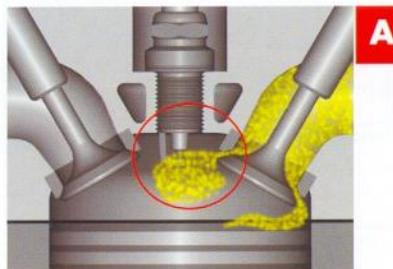
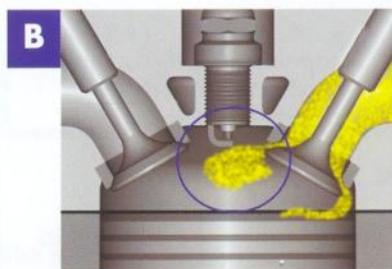
Pro dokonalé využití energie paliva a pro zajištění minimálního množství škodlivých emisí výfukových plynů je třeba optimalizovat konstrukci zapalovací svíčky s požadavky konkrétních motorů.

Na kvalitu zapálené směsi palivo/vzduch ve spalovacím prostoru má vliv:

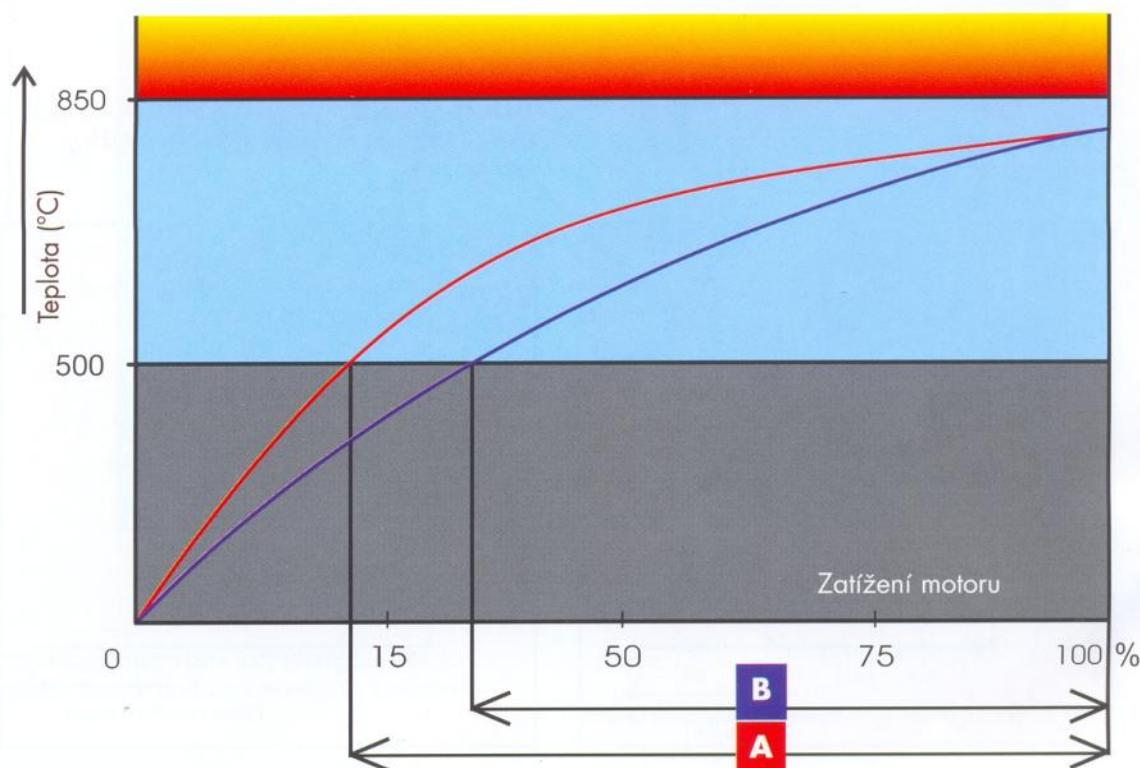
- umístění jiskřiště ve spalovacím prostoru
- změna elektrodové vzdálenosti v průběhu intervalu výměny zapalovací svíčky
- změna vlastností materiálu elektrod v průběhu intervalu výměny zapalovací svíčky
- volný přístup čela plamene v jeho počáteční fázi šíření
- možnost výběru místa výboje podle momentální koncentrace molekul paliva ve směsi vzduch-palivo v bezprostředním okolí jiskřiště

Různé motory vyžadují různé uspořádání jiskřiště a jeho umístění ve spalovacím prostoru. Pro dosažení vyšší životnosti zapalovacích svíček požadované výrobci motorů se využívají vícenásobná jiskřiště a ušlechtile materiály (platina, stříbro, wolfram...).

Vhodným vysunutím špičky izolátoru do spalovacího prostoru motoru lze dosáhnout požadovaných tepelných vlastností.

A**B**

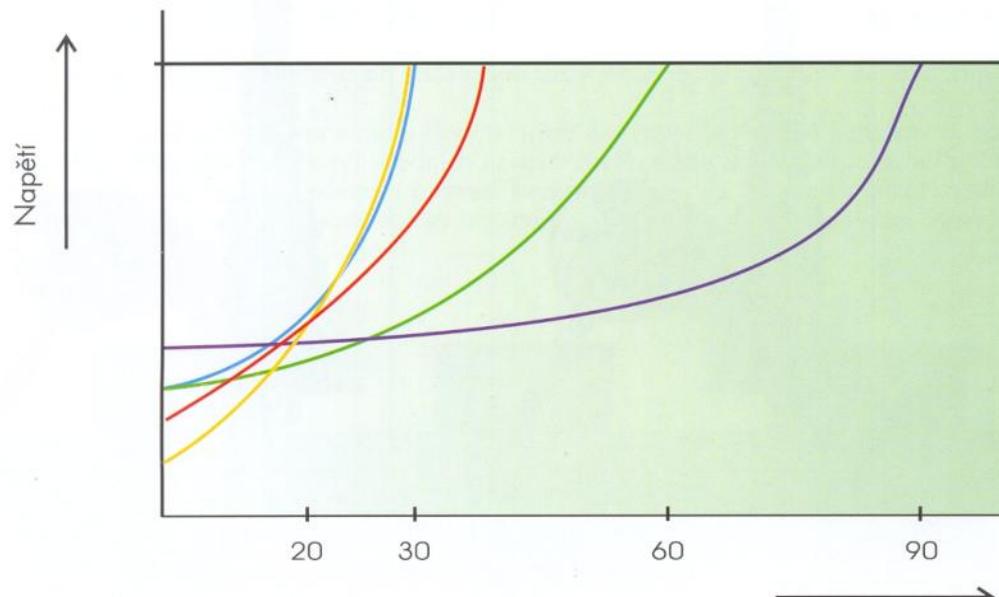
Vliv vysunutí špičky izolátoru na rozšíření tepelného rozsahu

Zapalovací svíčka

Konstrukce jiskřiště

Vliv materiálu elektrod na interval výměny zapalovací svíčky

EXTRA	60000 km
SILVER	30000 km
SILVER FORTE	30000 km

SUPER	EXTRA	SILVER	PLATIN
FORTE	FORTE		

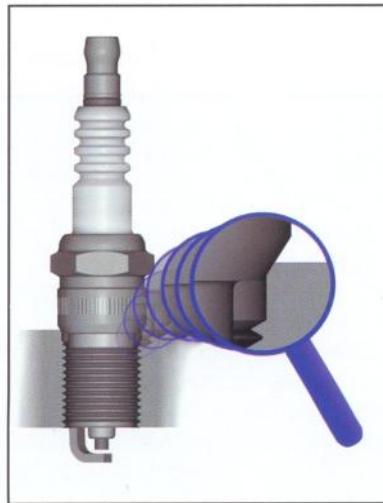

Zapalovací svíčka Konstrukce jiskřiště

Zapalovací svíčka Správná montáž

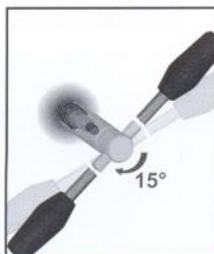
Zapalovací svíčka Správná montáž

Zapalovací svíčky jsou konstruovány se dvěma navzájem se lišícími způsoby těsnění v hlavě válce.

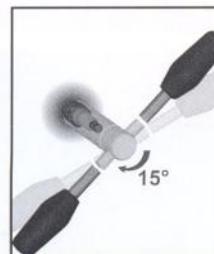

Těsnění kuželem

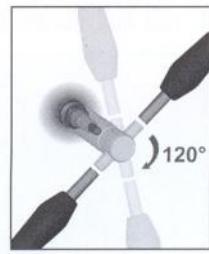
Zapalovací svíčka je v hlavě válce utěsněna kuželem. V tomto případě se nepoužívá těsnící podložka. Montáž takto utěsněných zapalovacích svíček vyžaduje obzvlášť pečlivý postup. Překročili se utahovací moment, může dojít k natažení pouzdra zapalovací svíčky, ztrátě tepelných vlastností a k přetřzení zapalovací svíčky při montáži nebo demontáži do motoru.

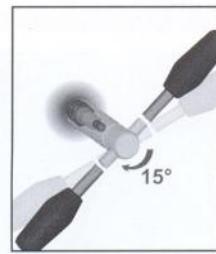
nová

použitá

nová

použitá

Těsnění podložkou

Bez těsnící podložky se nesmí zapalovací svíčky nikdy namontovat do hlavy válce. Nedošlo by k dostatečnému utěsnění spalovacího prostoru a zhoršil by se odvod tepla do hlavy válce.

Tabulka utahovacích momentů

Zapalovací svíčka		Utahouvací moment	
Rozměr	Těsnění	Šedá litina	Hliníková slitina
M 10 x 1	těsnění podložkou	10 - 15 Nm	10 - 15 Nm
M 12 x 1,25	těsnění podložkou	15 - 20 Nm	15 - 25 Nm
M 14 x 1,25	těsnění podložkou	20 - 40 Nm	20 - 30 Nm
M 14 x 1,25	těsnění kuželem	10 - 20 Nm	10 - 20 Nm
M 18 x 1,5	těsnění kuželem	20 - 30 Nm	20 - 30 Nm

Zapalovací svíčka

Správná montáž

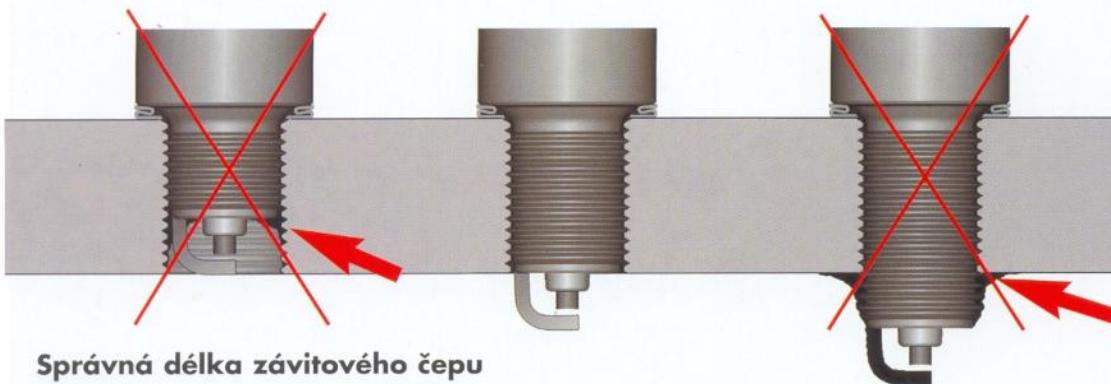
Výběr správné zapalovací svíčky

Tepelná hodnota

Sériově vyráběná vozidla (ne dodatečně upravená zvýšením výkonu motoru) se správně seřízenými motory v dobrém technickém stavu lze osazovat podle aktuálních osazovacích tabulek.

Porovnávací tabulky zapalovacích svíček jsou vždy jen orientační a plně nahrazují osazovací tabulky.

V případě zvyšování výkonu motoru dodatečnými úpravami je vhodné kontaktovat zástupce výrobce. Platí vždy zásada, že při středních úpravách výkonu se použijí zapalovací svíčky „studenější“ o 2 stupně než bylo původní osazení (např. z 15 na 12). Po ujetí několika kilometrů a následném vyhodnocení vzhledu špičky izolátoru se rozhodne o nejvhodnějším osazení. Tato operace vyžaduje dostatek zkušeností.

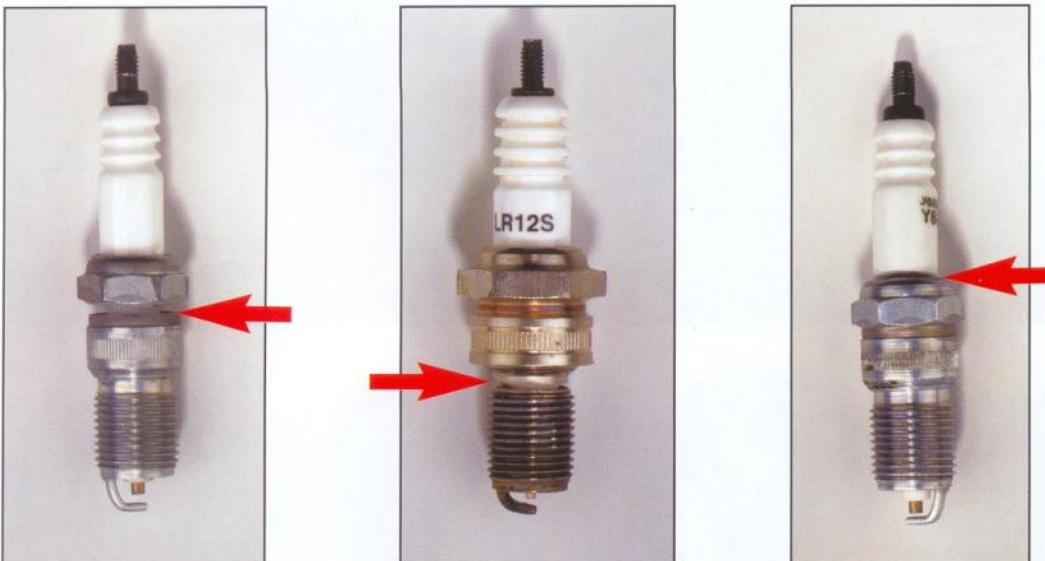

Správná délka závitového čepu

Rozměry

Zásadně používat zapalovací svíčky doporučené v aktuálních osazovacích tabulkách. Výjimku lze připustit při záměnách řad Super, Extra, Silver a Platin, při zachování předepsaných intervalů výměn pro danou řadu.

Elektrodrová vzdálenost je důležitý parametr zapalovací svíčky. Zásadně ovlivňuje funkci motoru a nelze jej libovolně zaměňovat.

Závady vzniklé chybnou montáží

Zapalovací svíčka Správná montáž

Diagnostika závad

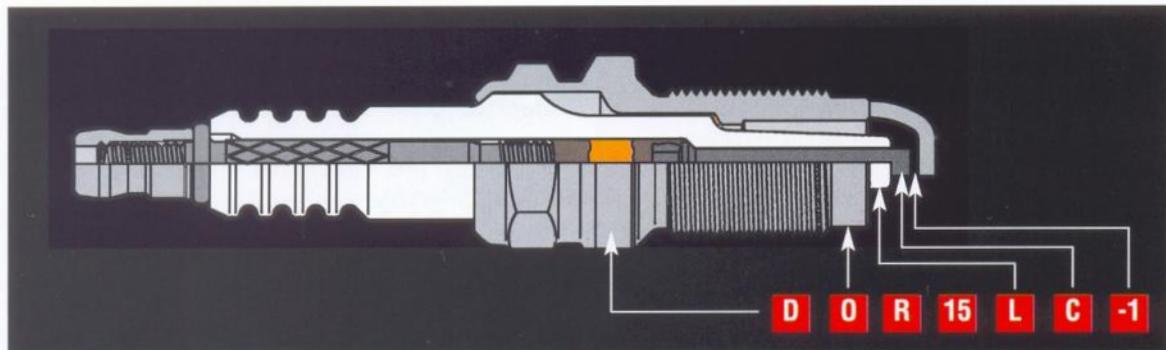
Diagnostika závad

Závada	Příčina	Následek	Obr.
Nesprávně seřízený zapalovací systém	Předstih (od správného okamžiku)	Detonační hoření Předzápaly	2
	Pozápal (od správného okamžiku)	Nadměrná tvorba úsad hoření	1
Nesprávný poměr paliva a vzduchu	Bohatá směs	Nadměrná tvorba úsad hoření	1
	Chudá směs	Detonační hoření, Předzápaly	2
Nefunkční vzduchový filtr	Pronikání prachu do spalovacího prostoru	Nadměrné úsady	3
	Neprůchodnost filtru	Nadměrná tvorba úsad hoření	1
Kompresní tlak	Nízký	Nadměrná tvorba úsad hoření	1
Nesprávně zvolená zapalovací svíčka	Teplá	Detonační hoření Předzápaly	2
	Studená	Nadměrná tvorba úsad hoření	1
Žádná		Dokonalá funkce zapalovací svíčky	4

Zapalovací svíčka

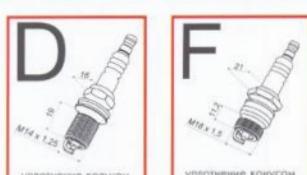
Systém značení

Rozměry pouzdra

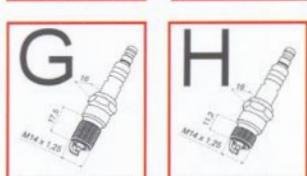
D — Rozměry pouzdra

O — Vysunutí pouzdra do spalovacího prostoru

■ Odpovídá příslušné normě ISO

□ Neodpovídá příslušné normě ISO

R — Odrušení

■ Bez odrušovacího odporu

□ S odrušovacím odporem

✗ S odrušovacím odporem pro snížení opalu elektrod

15 — Teplní hodnota

Teplá ← → Studená

19 18 17 16 15 14 12 10 08

L — Uspořádání jiskřiště

■ Nevysunutá špička izolátoru

□ Vysunutá špička izolátoru

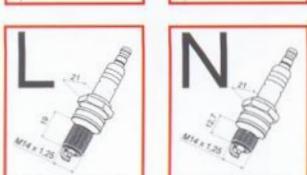
✗ Extrémně vysunutá špička izolátoru

■ Vysunutá špička izolátoru a tři vnější elektrody **EXTRA**

■ Extrémně vysunutá špička izolátoru a kruhové jiskřiště **PREMIUM**

■ Dvě pomocné elektrody na špičce izolátoru a kruhové jiskřiště **PREMIUM**

■ Extrémně vysunutá špička izolátoru a tři vnější elektrody **EXTRA**

C — Materiál elektrod

■ Střední elektroda ze slitiny niklu

■ Střední a vnější elektroda legovaná ytriem s měděným jádrem

■ Střední elektroda s měděným jádrem **SUPER**

■ Stříbrná střední elektroda **SILVER**

■ Střední a vnější elektroda s platinovým kontaktem **PLATIN**

-1 — Elektrodrová vzdálenost

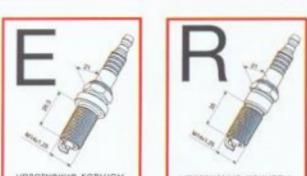
■ 0,4 - 0,9 mm

■ -05 0,5 mm

■ -1 1,0 - 1,1 mm

■ -3 1,3 mm

■ -X Speciální provedení

Zapalovací svíčka Systém značení

Zapalovací svíčky v průběhu intervalu výměny nevyžadují žádnou údržbu. Údržbu však vyžaduje vozidlo, jehož součástí zapalovací svíčky jsou. Na zapalovací svíčce se promítají všechny nedostatky, které jsou způsobeny nedostatečnou údržbou vozidla. Proto doporučujeme v rámci prevence překontrolovat alespoň jedenkrát ročně zapalovací svíčky. Jejich vzhled vypovídá o technickém stavu vozidla.

Intervaly výměny zapalovacích svíček jsou stanoveny pro maximální kilometrový proběh motoru v dobrém technickém stavu. Proto předepsané intervaly výměny pro daný typ zapalovacích svíček **nepřekračujte!** Výměna zapalovacích svíček před stanoveným intervalem není na závadu.

TUNING - RACING					
	SUPER	SILVER	PLATIN	EXTRA	PREMIUM
Rada	N15C D14YC LR15YC-1 G14YC B14YC	LDR15YC LDR15YC-1 DOR15YC-1	NR15S DR12YS LR14YS DR15YS	DR15YC-P-1 DR14YP-P-1 DR17YP-P-1	DR15TC LR17TC-1 LR14TC DR17TC-EVO
Detaily a funkce	Náhradní elektroda	Jedna vnější elektroda	Jedna vnitřní elektroda	Tři vnitřní elektrody	Kruhové jiskříště
Charakteristika	■ Jiskřitě umožňuje přeskok jiskry na vnějších hranách elektrod	■ Střední střední elektroda	■ Platinový kontakt na elektrodách	■ Vyrobeno pouze s měděným jádrem	■ Bez vnější elektrody
Použití	■ Střední elektroda s měděným jádrem	■ Speciální tvar jiskřítě	■ Vozidla poháněná plynem (LPG, CNG, LNG)	■ Vozidla používající bezolovnatý benzín	■ Dvě pomocné elektrody na špičce izolátoru
Druh provozu	■ Městský provoz	■ Běžný provoz	■ Vozidla s extrémně dlouhým intervalom výměny	■ Vozidla s dloženým benzínem	■ Střední střední elektroda
Výhody	■ 20 000 km – olovnatý benzín ■ 30 000 km – bezolovnatý benzín	■ 30 000 km	■ 90 000 km	■ 60 000 km	■ Kvalitní proces zapálení směsi při vysokých kompresních tlacích
Výhody	■ Univerzální použití pro různé druhy provozu	■ Kvalitnější proces zapálení plynu ve spalovacím prostoru	■ Extrémně vysoká životnost	■ Vysoká životnost	■ Zlepšení dynamických vlastností motoru
Výhody	■ Lepší studené starty	■ Lepší studené starty	■ Univerzální použití pro různé druhy provozu	■ Univerzální použití pro různé druhy provozu	■ Zvýšení výkonu motoru ■ Lepší akcelerace ■ Kladnější chod motoru ■ Nižší měrná spotřeba paliva

Distributor:

BRISK Tábor, a.s., Vožická 2068, 390 02 Tábor
tel.: 381 492 111, e-mail: sales@brisk.cz, www.brisk.cz
Obchodně servisní centrum:
Soběslavská 1114, 390 02 Tábor
tel.: 381 253 614, e-mail: techservice@brisk.cz